

Folkhälsomyndigheten

Remissyttrande

Mottagare
Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.ea.e3@regeringskansliet.se
mats.e.johansson@regeringskansliet.se

Handläggare
Enheten för
folkhälsorapportering
Mats Hedlin

Datum
2021-04-07

Vårt ärendenummer
00064-2021

Ert ärendenummer
Fi2020/03418

En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46)

Sammanfattning

Folkhälsomyndigheten

- **delar** kommissionens uppfattning, att förskolan på sikt bör vara obligatorisk, men bedömer samtidigt att det bör utredas närmare vid vilken ålder som är den mest lämpliga för ett obligatorium (se kommentarer under rubriken 17 *Utbildning och kultur*)
- **tillstyrker** förslaget att tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå åtgärder för långsiktig kompetensförsörjning och kvalitetsförstärkning inom förskolan (se kommentar under rubriken 17 *Utbildning och kultur*)
- **tillstyrker** förslaget att återgå till den målformulering för bostadspolitiken som gällde fram till 2008 (se kommentarer under rubriken 20 *Bostäder och grannskap*)
- **delar** kommissionens bedömning att det i längden krävs strukturella förändringar av kommunsystemet och eventuellt förändrade arbetsuppgifter för att det ska bli hållbart (se kommentarer under rubriken 21 *Regionalafrågor*)
- **tillstyrker** förslaget att regeringen bör tillsätta en utredning för att ta fram ett konkret program med verkningsfulla åtgärder för att främja goda levnadsvanor framför allt bland unga i alla socioekonomiska grupper (se kommentarer under rubriken 23 *Hälso- och sjukvård*)
- **tillstyrker** rekommendationen att regionerna bör få ett utökat uppdrag i form av att följa folkhälsoutvecklingen och i samarbete med kommunerna bedriva preventivt arbete (se kommentar under rubriken 23 *Hälso- och sjukvård*)
- **tillstyrker** förslaget att knyta alkoholskatten till konsumentprisindex (se kommentar under rubriken 23 *Hälso- och sjukvård*)
- **tillstyrker** en statligt administrerad spelportal skapas, till vilken samtliga statliga och licensierade bolag är knutna

- **tillstyrker** rekommendationen att staten bör skapa ett riktat bidrag till primärkommuner och regioner för att ge dem förutsättningar att bygga upp och utveckla förebyggande och behandlande insatser för spelmissbruk
- **föreslår** att en eventuell utredning av ett återställande av mervärdesskatten på livsmedel till normalskattesatsen bör inkludera en hälsoekonomisk utvärdering samt hur en höjning kan påverka möjligheterna att nå det nationella målet för folkhälsopolitiken.

Folkhälsomyndighetens kommentarer

Folkhälsomyndigheten väljer att kommentera enskilda förslag eller avsaknad av förslag som bedöms kunna vara särskilt viktiga för att uppnå det nationella målet för folkhälsopolitiken att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Generella kommentarer

Jämlikhetskommissionens förslag och rekommendationer spänner över fler viktiga områden som berör det folkhälsopolitiska ramverket. Det ger perspektiv på nödvändigheten av en bredd på åtgärder för att skapa bättre förutsättningar för en ökad ekonomisk jämlikhet och därmed förutsättningar för en ökad jämlikhet i hälsa. Kommissionen anlägger ett långsiktigt perspektiv men det förs få resonemang hur förslagen och rekommendationerna kan tänkas bidra till en ökad jämlikhet i hälsa, vilket ingick i kommissionens uppdrag. Här hade det varit betydelsefullt om förslagen och rekommendationerna bedömts ur ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv. Kommissionen vill också öka det statliga ansvaret i flera avseenden. Folkhälsomyndigheten tar inte ställning till förslagen om ett ökat statligt ansvar men Folkhälsomyndigheten anser att det strukturella åtgärder bör vidtas som leder till en ökad samverkan mellan stat, regioner, kommuner och andra aktörer. En sådan samverkan, t.ex. för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa, är nödvändig för att åstadkomma nödvändiga förutsättningar för en ökad jämlikhet.

17 Utbildning och kultur

Kommissionen lämnar ett antal förslag och rekommendationer som rör styrning, ledning och finansiering av förskola och skola. Folkhälsomyndigheten stödjer kommissionens höga ambitionsnivå inom området, då en likvärdig skola av hög kvalitet som förmår fullgöra sitt kompensatoriska uppdrag är betydelsefullt för möjligheterna att åstadkomma en god och jämlik hälsa i befolkningen. Folkhälsomyndigheten välkomnar att kommissionen uppmärksammar förskolans viktiga roll. På ett övergripande plan instämmer Folkhälsomyndigheten i kommissionens bedömning att ett förstärkt statligt ansvar för förskola och skola är

en rimlig utgångspunkt vid utformandet av adekvata åtgärder. Folkhälsomyndigheten tar dock inte ställning till varje enskilt förslag och varje enskild rekommendation utan väljer att kommentera två av dem.

Folkhälsomyndigheten tar inte ställning till rekommendation om att på sikt göra förskolan obligatorisk från 3 års ålder. Folkhälsomyndigheten anser visserligen att förskolan på sikt bör vara obligatorisk, men bedömer samtidigt att det bör utredas närmare vilken ålder som är den mest lämpliga för ett obligatorium. Att gå i förskola är gynnsamt för barns utveckling och hälsa, bidrar till en ökad jämställdhet och sannolikt till en förbättrad integration, särskilt om förslag och rekommendationer inom området mottagande och integration förverkligas. Omfattande forskning visar att det, ur ett jämlikhetsperspektiv, är gynnsamt att barn börjar i förskolan i tidig ålder.

Folkhälsomyndigheten delar kommissionens uppfattning om att det är viktigt att successivt höja kvalitetskraven på förskolans verksamhet. Högre kvalitet kan åstadkommas på olika sätt, t.ex. med hjälp av ekonomiska incitament, både till kommuner/huvudmän och till enskilda individer. Folkhälsomyndigheten tillstyrker därför förslaget att tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå åtgärder för långsiktig kompetensförsörjning och kvalitetsförstärkning inom förskolan.

20 Bostäder och grannskap

Folkhälsomyndigheten tillstyrker kommissionens förslag att återgå till den målformulering för bostadspolitiken som gällde fram till 2008.

Folkhälsomyndigheten bedömer att en strävan att nå det bostadspolitiska målet, med formuleringen från 2008 också kan bidra till att det nationella målet för folkhälsopolitiken kan nås.

I den tidigare målformuleringen står: vid planering, byggande och förvaltning ska en miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling vara grund för verksamheten. Att beakta samtliga dimensioner i hållbar utveckling kan innebära att olika samhällsmål ställs mot varandra, vilket medför att prioriteringar måste göras. För att synliggöra att prioriteringarna kan få olika konsekvenser för socioekonomiska grupper och andra grupper bör målet kompletteras med en mening. Meningen kan formuleras på följande sätt:

Konsekvensbedömningar som visar hur prioriteringar mellan miljömässiga, ekonomiska och socialt hållbara perspektiv påverkar ekonomisk jämlikhet och jämlikhet i hälsa ska ingå som en obligatorisk del i arbetet med att planera, bygga och förvalta bostäder.

Folkhälsomyndigheten anser att regelbundna utvärderingar bör genomföras på kommunal, regional och nationell nivå, för att målet bättre ska fungera som en effektiv styrsignal.

21 Regionala frågor

Kommissionen bedömer att det i längden krävs strukturella förändringar av kommunsystemet och eventuellt förändrade arbetsuppgifter för att det ska bli hållbart. Folkhälsomyndigheten delar denna bedömning och menar att flera av kommissionens förslag förutsätter att regioner och kommuner får bättre förutsättningar att klara sina uppdrag.

Kommissionen gör inga bedömningar eller lämnar några förslag om utvecklingen av finansiell samordning via kommunala samordningsförbund. Kommissionen för jämlik hälsa (SOU 2017:47) föreslog att arbetet med finansiell samordning bör utvecklas för att resurser ska användas effektivare för att främja en god och jämlik hälsa. Folkhälsomyndigheten menar att en utveckling av finansiell samordning kan vara en viktig strukturell åtgärd som på sikt är gynnsamt för att minska ekonomisk ojämlikhet och ohälsa. Ett första viktigt steg är att ge de kommunala samordningsförbunden utökade möjligheter att vidta åtgärder *som förebygger* ohälsa hos individer.

23 Hälsa- och sjukvård

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget att regeringen bör tillsätta en utredning för att ta fram ett konkret program med verkningsfulla åtgärder för att främja goda levnadsvanor framför allt bland unga i alla socioekonomiska grupper. En kommande utredning bör också ta tillvara tidigare förslag som lämnats av Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket.

Folkhälsomyndigheten tillstyrker rekommendation att regionerna bör få ett utökat uppdrag i form av att följa folkhälsoutvecklingen och i samarbete med kommunerna bedriva preventivt arbete inom regionen (vi tolkar att det även gäller kommunernas folkhälsoarbete). I detta sammanhang är det viktigt att regioner och kommuner kan ges tillräckliga förutsättningar för detta utökade uppdrag. Folkhälsomyndigheten kan, inom ramen för den nya stödstrukturen för det statliga folkhälsoarbetet, bidra till regionernas arbete med att följa folkhälsoutvecklingen.

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget att knyta alkoholskatten till konsumentprisindex. Folkhälsomyndigheten anser därutöver att förutsättningarna för att införa minimipris i Sverige bör utredas.

Folkhälsomyndigheten tillstyrker rekommendationen att staten bör skapa ett riktat bidrag till primärkommuner och regioner för att ge dem förutsättningar att bygga upp och utveckla förebyggande och behandlande insatser för spelmissbruk.

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget att skapa en statligt administrerad spelportal som, till vilken samtliga statliga och licensierade bolag är knutna.

Folkhälsomyndigheten avstår från att lämna synpunkter på kommissionens förslag på spelområdet gällande maxbelopp, begränsade öppettider, marknadsföring (varningstexter), ökad tillgång till speldata. Förslag på området lämnas i

Spelutredningens slutbetänkande (SOU 2020:77) och Folkhälsomyndigheten avser att lämna ett remissyttrande på detta slutbetänkande.

28 Skatter

Kommissionen föreslår att en utredning ska göras av ett återställande av mervärdesskatten på livsmedel till normalskattesatsen. Folkhälsomyndigheten anser att en eventuell utredning bör inkludera en hälsoekonomisk utvärdering av en höjd mervärdesskatt på livsmedel samt vad en höjning på sikt innebär för möjligheterna att nå det nationella målet för folkhälsopolitiken.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Johan Carlson. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Anders Tegnell, Britta Björkholm, Anna Bessö och enhetschefen Nina Lindqvist deltagit. Utredaren Mats Hedlin har varit föredragande.

Folkhälsomyndigheten

vilrh IU

Mats Hedlin